

The classical scheme of developer - owner - user is actual and important for modern level of technologies. The complication of technologies will require the transition to a new, more complicated scheme of legal regulation. The legal regulation of artificial intellect socialization will most probably work its way up from considering a robot to be an object of relations to giving it the rights and duties.

3. How will the system of justice change if the robots get the rights and duties?

In addition to traditional justice there will appear two new kinds of justice that may be called mixed justice and artificial intellect justice. The latter will function as a counteract to the robots that may be a threat for social development and stability. The artificial intellect justice will most probably be created on the basis of robots. The creation of such system involves the generalization of experience algorithms gained by the traditional justice.

Key words: *artificial intellect, robot, subject of law, socialization of artificial intellect, responsibilities of artificial intellect.*

УДК 343.121

Г. С. Крайник,
Т. Є. Дунаєва

ВИЗНАЧЕННЯ ТЯЖКИХ НАСЛІДКІВ ТА ІСТОТНОЇ ШКОДИ В РОЗДІЛІ XVII ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Статтю присвячено визначенню тяжких наслідків та істотної шкоди в розділі XVII Особливої частини Кримінального кодексу України. Проаналізовано доцільність змін, передбачених Законом України від 13.05.2014 № 1261-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» щодо КК, а також формування пропозицій з удосконалення чинного законодавства. Зміна примітки до статті 364 КК України відбулася без зміни диспозиції статті 364 КК, незмінним залишився об'єкт кримінально-правової охорони (школа може завдатися й тим правам і свободам, які не мають вартісного виміру). Також особи, які були раніше засуджені за заподіяння істотної шкоди або тяжких наслідків, що спричинило шкоду життю та здоров'ю інших людей, підлягали звільненню від покарання за ч. 1 та ч. 2 ст. 364, ч. 1 та ч. 2 ст. 364¹, ч. 1 та ч. 3 ст. 365, ч. 1 та ч. 3 ст. 365², ч. 2 ст. 366, ч. 2 ст. 367 КК України тощо після набрання чинності згаданим Законом України від 13 травня 2014 року № 1261-VII. Зроблено висновок щодо повернення примітки до ст. 364 КК України в попередню редакцію, оскільки зазначені зміни не відповідають потребам сучасного українського суспільства та рекомендаціям експертів Європейської Комісії щодо вдосконалення положень антикорупційного законодавства, наданих у рамках переговорів щодо лібералізації ЄС візового режиму для України.

Ключові слова: *кримінальне законодавство, тяжкі наслідки, істотна шкода, розділ XVII Кримінального кодексу України.*

Постановка проблеми. Питання наслідків виникає, коли йдеться про матеріальний склад злочину. Це такі злочини, де наслідки передбачено в диспозиції статті Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України). У зв'язку з набранням чинності Законом України від 13 травня 2014 року № 1261-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [1] виклад пунктів 3 та 4 примітки до статті 364 КК України зазнав суттєвих змін. Постає питання про наукову обґрунтованість та практичну доцільність указаних змін. Уже не використовується в нормативних визначеннях істотної шкоди й тяжких наслідків сполучник «якщо» і тому чинна редакція цього положення охоплює лише матеріальну майнову шкоду. Сполучник «якщо» указував на можливість заподіяння істотної шкоди у вигляді, відмінному від матеріальної майнової шкоди (наприклад, раніше тяжкі наслідки – «якщо вони полягають у завданні матеріальних збитків, вважаються такі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують...»; тепер – «такі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують ...»). Цікавим, на наш погляд, є те, що з вилученням законодавцем з тексту примітки застереження щодо іншого, окрім вартісного обчислення розміру істотної шкоди та тяжких наслідків, та набранням чинності вказаного закону відбулася *часткова декриміналізація* відповідних діянь через унесення змін не в диспозицію статті, а в примітку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема реформування законодавства України про кримінальну відповідальність була предметом досліджень багатьох українських учених. Її висвітлюють у працях, зокрема, П. П. Андрушко, О. Ф. Бантишев, В. І. Борисов, Л. М. Демидова, О. Г. Кальман, О. В. Кришевич, В. М. Куц, М. І. Мельник, В. О. Навроцький, М. І. Панов, Ю. А. Пономаренко, А. В. Савченко, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, В. І. Шакурн та інші вчені. Аргументам проти змін до пунктів 3 та 4 примітки до статті 364 КК України, пов'язаних з набранням чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 року № 1261-VII, присвятили свої роботи М. І. Панов, В. Я. Тацій та інші вчені. Аргументів за зміни, передбачені вищезазначеним законом щодо КК України, поки що в наукових роботах не наводилось.

На сучасному етапі державотворення реалізується державна політика з гуманізації кримінальної відповідальності, що полягає в трансформації кримінального законодавства України в напрямі зменшення розмірів (строків) покарань. Водночас слід ретельно досліджувати можливі негативні наслідки як гуманізації кримінальної відповідальності, так і декриміналізації, тому що не завжди це сприяє реалізації завдань КК України та досягненню мети покарання (статті 1 та 50 КК України).

Формування цілей. Метою статті є дослідження доцільності змін, передбачених Законом України від 13 травня 2014 року № 1261-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» щодо КК, а також формування пропозицій з удосконалення чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні кримінальне законодавство України зіткнулося з реальною загрозою його неконтрольованого й безсистемного реформування, результатом чого цілком може стати не лише подальше його «захарашення» науково необґрунтованими й такими, що не викликані потребами сучасного суспільного життя положеннями, а й, зрештою, може призвести до порушення основоположних принципів, на яких воно побудоване, системних зв'язків і залежностей його приписів, що потягне за собою істотне зниження ефективності засобів кримінально-правового впливу на злочинність [2, с. 64]. Погоджуємося з В. В. Вапнярчуком, що на відміну від напрацьовань науки кримінального права, які ґрунтуються на кримінальному законодавстві, де наслідки є однією з факультативних ознак об'єктивної сторони матеріального складу злочину, у кримінальному процесі наслідки кримінального процесуального доказування є обов'язковим елементом об'єктивної сторони доказування у всіх без винятку провадженнях, для всіх без винятку суб'єктів доказування [3, с. 183, 184].

Зміна примітки до статті 364 КК України відбулася без зміни диспозиції статті 364 КК, тобто незмінним залишився об'єкт кримінально-правової охорони відповідних суспільних відносин – суспільні відносини, пов'язані із законним, у межах наданих повноважень, здійсненням відповідною особою своїх службових повноважень. Переконані, що примітка до статті не повинна змінювати зміст статті, тому що немає жодних підстав звужувати об'єкт кримінально-правової охорони (у злочинах, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України шкода може завдаватися й тим правам і свободам, які не мають вартісного виміру). Пункти 3 і 4 примітки до ст. 364 КК на сьогодні розкривають ознаки істотної шкоди та тяжких наслідків лише в грошовому виразі, однак ним не визначено обсягу прав, свобод чи законних інтересів, які можуть мати саме грошовий вираз (еквівалент).

У ціну злочинності входять майнова, моральна, фізична та інша шкода, завдана суспільним відносинам, а також усі витрати суспільства на боротьбу з цим негативним соціальним явищем. Якщо економічні наслідки можна виражати в певній вартості, то соціальні наслідки грошовій оцінці не підлягають [4, с. 44].

Соціальна сутність майнової шкоди проявляється в тому, що вона є вираженням протиправного повного або часткового, тривалого чи короткотривалого впливу на законні майнові права фізичної, юридичної особи та держави або/і об'єкти таких прав, що заподіює їх якісно-кількісну чи кілько-якісну зміну або/і позбавляє власника можливості оновити чи збільшити його майновий фонд. Економічна сутність майнової шкоди відображає природу такої шкоди – це порушення економічних відносин власності або інших, пов'язаних з ними відносин. У сучасний період такі відносини виникають не тільки з приводу речей як матеріальних об'єктів матеріального світу, а й нематеріальних об'єктів (інтелектуальної власності, іншої інформації) як речей безтілесних, які виступають предметами правовідносин (можуть виступати як товари), здатні до оцінювання та мають вартість (грошовий еквівалент) [5, с. 588-589].

З погляду Л. М. Демидової, майнова шкода як злочинний наслідок – це протиправні якісні та кількісні зміни (відсутність законних змін) в елементах структури відносин власності (тілесних речах та інформації як предметі таких відносин, а також майнових правах на них) або інших, пов'язаних з ними відносинах як об'єкті злочину, чи кількісно-якісну зміну або/і позбавляє власника можливості оновити чи збільшити його майновий фонд. Економічна сутність майнової шкоди відображає природу такої шкоди – це порушення економічних відносин власності або інших, пов'язаних з ними відносин. У сучасний період такі відносини виникають не тільки з приводу речей як матеріальних об'єктів матеріального світу, а й нематеріальних об'єктів (інтелектуальної власності, іншої інформації) як речей безтілесних, які виступають предметами правовідносин (можуть виступати як товари), здатні до оцінювання та мають вартість (грошовий еквівалент). Майнова шкода відрізняється від інших видів шкоди тим, що: а) є зовнішнім проявом змін або їх відсутності в елементах суспільних відносин як об'єкта злочину, які сприймаються як потерпілим, так й іншими суб'єктами; б) їй притаманна здатність до обчислювання, а також в) вона може бути представлена в грошовому еквіваленті не компенсаційної природи [5, с. 589].

Усі економічні наслідки Б. Холист класифікує так: шкода, безпосередньо або побічно спричинена злочинною діяльністю (особливо майновими злочинами); упущена матеріальна вигода; витрати, пов'язані з утриманням правоохоронних органів, включаючи витрати на боротьбу з криміногенними явищами та їх запобігання; витрати на ліквідацію наслідків уже вчинених злочинів. Під шкодою розуміють фінансову та облікову міру зменшення майнової субстанції. У кожному конкретному випадку шкоду підраховують по-різному [6, с. 83], прикладом чого можуть служити дані вивченої нами архівної кримінальної справи апеляційного суду Херсонської області № 11а 145/2007. Директор аптеки недбало поставився до своїх службових обов'язків (було проведено без проекту електрику), виникло замкнення електроструму, унаслідок чого загинула дитина. Розмір матеріального відшкодування на лікування матері загинглої дитини становив 3 047,9 грн. Спеціалісти – психіатри та психологи моральне відшкодування оцінили у 302 400 грн, а суд призначив 35 000 грн, посилаючись на ст. 23 ЦК України, згідно з якою розмір відшкодування визначається не лікарями, а судом з урахуванням усіх обставин справи та з дотриманням вимог розумності й справедливості [7]. Якби це суспільно небезпечне діяння було вчинене тепер, то у зв'язку зі змінами до примітки до ст. 364 КК України до кримінальної відповідальності нікого б не притягли.

З набранням чинності Закону України від 13 травня 2014 року істотною визнається шкода, яка досягла розміру, що у сто й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (вісімдесят тисяч грн у 2017 р.); «тяжкі наслідки» - матеріальна майнова шкода, що у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (двісті тисяч грн у 2017 р.).

У попередній редакції примітки до ст. 364 КК України істотна шкода та тяжкі наслідки виражалися не лише як відповідна матеріальна майнова

шкода, що сто разів (істотна шкода) або у двісті п'ятдесят і більше разів (тяжкі наслідки) перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [8]. Такі законодавчі зміни призвели до низки дискусій, що тривають у теорії кримінального права та проблем, що виникають при кваліфікації злочинів, передбачених розділом XVII Особливої частини Кримінального кодексу України «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг».

Судова практика до 2014 р. спрямовувалася відповідно до роз'яснення, даного в абзаці третьому пункту 6 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень»: «Якщо шкода полягає в заподіянні суспільно небезпечних наслідків нематеріального характеру, питання про її істотність вирішується з урахуванням конкретних обставин справи. Так, істотною шкодою можуть визнаватися порушення охоронюваних Конституцією України чи іншими законами прав та свобод людини й громадянина (право на свободу й особисту недоторканність та недоторканність житла, виборчі, трудові, житлові права тощо), підризу авторитету та престижу органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, порушення громадської безпеки та громадського порядку, створення обстановки й умов, що утруднюють виконання підприємством, установою, організацією своїх функцій, приховування злочинів» [9].

Розглянемо практику засудження за заподіяння наслідків у вигляді істотної шкоди та тяжких наслідків унаслідок службової недбалості на прикладі ст. 367 КК України. Так, Шишацький районний суд Полтавської області засудив Х., за ч. 1 ст. 367 КК України за те, що він не перевіряв кількість та обсяг виконаних підрядних ремонтних робіт ТОВ «Є», здійснив підписання акта №1 приймання виконаних будівельних робіт у директора ТОВ «Є», який скріпив власним підписом та печаткою ПП «Д» з переліком, кількістю, обсягами робіт, які підрядною організацією було виконано не в повному обсязі, що призвело до спричинення державі, в особі Шишацької ЦРЛ матеріальних збитків на загальну суму 135478 грн [10]. Згідно з вироком Маневицького районного суду Волинської області особа Р., засуджена за ч. 2 ст. 367 КК України за те, що, видавши цю довідку, посприяла в позбавленні й позбавила декількох зареєстрованих у зазначеному житловому приміщенні осіб права вільно володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю – житлом вартістю 278 000 грн, яке є непорушним, що спричинило тяжкі наслідки охоронюваним законом їх інтересам [11]. Відповідно до іншого вироку, особами внесено завідомо неправдиві відомості про завищені обсяги фактично виконаних робіт, унаслідок чого державі та Бердянській спеціалізованій школі № 16 завдано збиток на загальну суму 4 227 670 грн 58 коп., що у 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний податком мінімум доходів громадян і є тяжкими наслідками [12].

Відповідно до думки, викладеної в Постанові Судової палати в кримінальних справах Верховного суду України від 27 жовтня 2016 року № 5-99кс16 диспозиція частини першої статті 364 і частини першої статті

365 КК, якими передбачено відповідальність за заподіяння істотної шкоди та тяжких наслідків охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або громадським чи державним інтересам, чи інтересам юридичних осіб, може становити не лише майнову шкоду, а й включати прояви немайнової шкоди, але тільки ті, які можуть одержати майнове відшкодування (як істотна шкода може враховуватися будь-яка за характером шкоди, якщо вона піддається грошовій оцінці та відповідно до такої оцінки досягла встановленого розміру) [12].

Так, за конкретних обставин справи, наслідки нематеріального характеру, які піддаються грошовій оцінці (реальна шкода) та відповідно до такої оцінки досягли встановленого розміру («істотної шкоди» чи «тяжких наслідків») із заподіянням шкоди охоронюваних Конституцією України чи іншими законами прав та свобод людини й громадянина (соціального, політичного, морального, організаційного чи, іншого характеру), можуть бути із: спричинення фізичної шкоди – витрати на лікування чи протезування потерпілої особи; порушення законних прав та інтересів громадян – витрати на відновлення таких прав (виплати незаконно взятому під варту чи ув'язненому або незаконно звільненому з роботи чи навчання, відшкодування за невиконання судового рішення, компенсацію шкоди від поширення відомостей, які ганьблять особу тощо); політичної шкоди (витрати на проведення нових виборів та заходів антитерористичного характеру тощо); організаційної шкоди (витрати на відновлення роботи установи). При цьому Суд вважає, що у вирокі (ухвалі) має бути чітко встановлено й доведено, що саме вчинення того чи іншого службового злочину стало причиною відповідних наслідків. Обчислення їх розміру також має бути належним чином підтверджено (у т.ч. цивільним позовом, як підтвердження факту та розміру реальної майнової шкоди) та не викликати сумніву [13].

У пояснювальній записці до Закону України від 13 травня 2014 року № 1261-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» метою визначено виконання рекомендацій експертів Європейської Комісії щодо вдосконалення положень антикорупційного законодавства, наданих у рамках переговорів щодо лібералізації ЄС візового режиму для України [14]. Проте, розглядаючи приклади діянь, які декриміналізовано, можна дійти висновку, що внесені зміни до КК України не відповідають потребам сучасного українського суспільства та рекомендаціям експертів Європейської Комісії. На сьогодні відсутня кримінальна відповідальність за службову недбалість, якщо, наприклад, на людину впаде бурулька, що спричинить смерть потерпілого, оскільки вартість пошкодженого майна не становить вісімдесят тисяч гривень (до 2014 р. за таку бездіяльність службових осіб наставала кримінальна відповідальність за ч. 2 ст. 367 КК України, що підтримувалося науковцями [5; 15, с. 94]). Крім того, особи, які були раніше засуджені за заподіяння істотної шкоди або тяжких наслідків, що спричинило шкоду життю та здоров'ю інших людей, підлягали

звільненню від покарання за ч. 1 та ч. 2 ст. 364, ч. 1 та ч. 2 ст. 3641, ч. 1 та ч. 3 ст. 365, ч. 1 та ч. 3 ст. 365², ч. 2 ст. 366, ч. 2 ст. 367 КК України тощо після набрання чинності Законом України від 13 травня 2014 року № 1261-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України». Відповідно до статті 3 КК законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права. Злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом (ч. 3 ст. 3 КК). Виникає риторичне питання – невже смерть іншої людини внаслідок службової недбалості ґрунтується на Конституції України та загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права й не повинна мати наслідком притягнення до кримінальної відповідальності?

Висновки. Таким чином, примітка до тієї чи іншої статті КК повинна розкрити відповідні ознаки диспозиції статті, якщо це з позиції юридичної техніки не доцільно формулювати в диспозиції відповідної статті, але не змінювати зміст диспозиції без нагальної потреби. Тому вбачаємо за потрібне якнайшвидше примітку до ст. 364 КК України повернути в попередню редакцію (що була чинною до набрання чинності Законом України від 13 травня 2014 року № 1261-VII), оскільки зазначені зміни не є доцільними, не відповідають потребам українського суспільства та рекомендаціям експертів Європейської Комісії щодо удосконалення положень антикорупційного законодавства, наданих у рамках переговорів щодо лібералізації ЄС візового режиму для України.

Використані джерела:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.05.2014 № 1261-VII // Верховна Рада України: офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1261-18>. – Заголовок з екрана.

2. Тацій, В. Проблеми стабільності й динамізму кримінального законодавства України на сучасному етапі / В. Тацій, В. Тютюгін, Ю. Пономаренко // Вісник Національної академії правових наук України. – 2013. – № 4 (75). – С. 54–66.

3. Вапнярчук, В. В. Теорія і практика процесуального доказування : монографія / В. В. Вапнярчук. – Харків : Юрайт, 2017. – 408 с.

4. Дунаєва, Т. Є. Кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання службовій недбалості: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.08 / Тетяна Євгенівна Дунаєва; Інститут вивчення проблем злочинності; наук. кер. – О. Г. Кальман. – Х., 2012. – 216 с.

5. Демидова, Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика : монографія / Л. М. Демидова. – Харків : Право, 2013. – 752 с.

6. Холыст, Б. Криминология. Основные проблемы / Б. Холыст ; пер. с пол. В. М. Когана ; под ред. и с предисл. Н. А. Стручкова. – М. : Юрид. лит., 1980. – 263 с.

7. Архівна кримінальна справа апеляційного суду Херсонської області № Па-145/2007 [Електронний ресурс] // Державний реєстр судових рішень України : офіц. сайт. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/pls/apex/f?p=300:1:2233055881868748>. – Заголовок з екрана.

8. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верхов. Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

9. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 15 // Верховна Рада України: офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03>. – Заголовок з екрана.

10. Архівна кримінальна справа Шишацького районного суду Полтавської області № 551/398/17 [Електронний ресурс] // Державний реєстр судових рішень України : офіц. сайт. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66895012>. – Заголовок з екрана.

11. Архівна кримінальна справа Маневицького районного суду Волинської області № 164/1479/15-к [Електронний ресурс] // Державний реєстр судових рішень України : офіц. сайт. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54829662>. – Заголовок з екрана.

12. Архівна кримінальна справа Бердянського міськрайонного суду Запорізької області № 310/1851/17 [Електронний ресурс] // Державний реєстр судових рішень України : офіц. сайт. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66253736>. – Заголовок з екрана.

13. Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного суду України від 27 жовтня 2016 року № 5-99кС16 [Електронний ресурс] Верховний суд України: офіц. веб-сайт. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA). – Заголовок з екрана.

14. Пояснювальна записка від 25 березня 2014 року до Закону України від 13 травня 2014 року № 1261-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50403. – Заголовок з екрана.

15. Савченко А.В., Кришевич О.В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг. Науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – К. : Алерта, 2012. – 160 с.

Стаття надійшла до редколегії 18.04.2017

Крайник Г. С., Дунаева Т. Е. Определение тяжких последствий и существенного вреда в разделе XVII особенной части Уголовного кодекса Украины

Статья посвящена определению тяжких последствий и существенного вреда в разделе XVII Особенной части Уголовного кодекса Украины. Проанализирована целесообразность изменений, предусмотренных Законом Украины от 13.05.2014 г. № 1261-VII «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины в сфере государственной антикоррупционной политики в связи с выполнением Плана

действий по либерализации Европейским Союзом визового режима для Украины» относительно УК, а также формирование предложений по совершенствованию действующего законодательства. Изменение примечания к статье 364 УК Украины состоялась без изменения диспозиции самой статьи 364 УК, неизменным остался объект уголовно-правовой охраны (вред может наноситься и тем правам и свободам, которые сами по себе не имеют стоимостного измерения). Также лица, которые были ранее осуждены за причинение существенного вреда либо тяжких последствий, связанного с вредом жизни и здоровью других людей, подлежали освобождению от наказания по ч. 1 и ч. 2 ст. 364, ч. 1 и ч. 2 ст. 364¹, ч. 1 та ч. 3 ст. 365, ч. 1 та ч. 3 ст. 365², ч. 2 ст. 366, ч. 2 ст. 367 УК Украины и др. после вступления в силу упомянутого Закона Украины от 13 мая 2014 г. № 1261-VII. Делается вывод о необходимости возврата примечания к ст. 364 УК Украины в предыдущую редакцию, поскольку указанные изменения не отвечают потребностям современного украинского общества и рекомендациям экспертов Европейской Комиссии по совершенствованию положений антикоррупционного законодательства, предоставленных в рамках переговоров по либерализации ЕС визового режима для Украины.

Ключевые слова: *уголовное законодательство, тяжкие последствия, существенный вред, раздел XVII Уголовного кодекса Украины.*

Kraynyk G., Dunayeva T. Definitions of Serious Consequences and Substantial Damage in Chapter XVII of Special Part of Criminal Code of Ukraine

The article analyzes the decisions of the European Court of Human Rights, the practice of national courts, the current criminal procedural legislation of Ukraine with a view to guaranteeing the right to defense at the initial stage of the investigation, in the absence of obvious complicity in the commission of a criminal offense.

Investigated the consequences of non-compliance of the actual status of the individual in criminal proceedings of its legal position in the light procedural guarantee her right to protection, compliance with Article 6 of the European Convention on Human Rights.

It is proved that the change of the criminal procedural status of a witness on the status of the suspect, as a legal phenomenon has both positive and negative effects. The positive effect is that the person gets exactly the procedural status that corresponds to its actual position in a case of change of the legal position in the pre-trial proceedings. This change affects relationships and gives a person a possibility to use appropriate legal means to protect person's rights, freedoms and legal interests. The practical problems that arise in law enforcement during the investigation of car accidents in terms of non-obviousness that is, when the initial investigation is not clear, the actions of which the person is perceived violation of traffic rules, which caused a road accident are analyzed. Jurisprudence on these issues is investigated.

The criterion of admissibility of evidence in a criminal proceeding in Ukraine with taking into consideration the European Court of Human Rights practice are outlined.

The factors that must be taken into account to guarantee the right to defense, in particular at the initial stage of the criminal investigation, are singled out: the status of de facto persons in criminal proceedings and matches the status de jure; Ensuring the right person for protection in case of failure of its entry into the procedural status of suspect.

Keywords: *criminal law, serious consequences, substantial harm, Chapter XVII of the Criminal Code of Ukraine.*